

Undgå kræft i arbejdet som brandmand

Udgivet af: Københavns Brandvæsen, Beredskabscenter Aalborg, Odense Brandvæsen, Aarhus Brandvæsen, Falck Danmark, Foreningen af Kommunale Beredskabschefer, Beredskabsstyrelsen, DOBL, FOA – Fag og Arbejde, Landsklubben For Deltidsansatte Brandfolk

Redaktion: Jeanette Sandberg Bossen

Layout: Peter Kamper Vendrup

Tegninger: Jens Voxtrup Petersen

Produktion & tryk: Pjec1heden & FOAs trykkeri

Forord

Allerede i 2006 kom den første internationale undersøgelse om brandbekæmpelse og kræft. En undersøgelse, som blev foretaget af International Agency for Research on Cancer (IARC).

Undersøgelsen pegede på, at der kan være en øget forekomst af 3 forskellige kræftformer hos brandfolk, nemlig testikelkræft, prostatakræft og non-Hodgkins lymfom. Nogle brandstationer gik i gang med tiltag som skulle forebygge kræft ved brandbekæmpelse.

I slutningen af 2012 valgte vi som aktører på området at sætte fornyet fælles fokus på risikoen for udvikling af kræft ved brandbekæmpelse. Det gjorde vi, fordi det er vigtigt for os, at der gøres, hvad der kan for at minimere risikoen for, at der sker påvirkning, som senere kan føre til kræft, mens man er på arbejde som brandmand.

Vi vil være med til at sikre, at vi ikke igen om 20 år skal have foretaget en undersøgelse af hvor mange brandfolk, der de seneste 20 år har fået kræft og – igen – finde veje til at argumentere for en eventuel sammenhæng mellem brandbekæmpelse og risiko for at udvikle kræft.

I hånden har du derfor beskrivelse af best practice før, under og efter uddannelse og indsats. Beskrivelserne bygger på en kortlægning af forebyggelsesadfærd i de danske beredskaber. Best practice er det bedste i alle verdener. Dér, hvor der ikke er begrænsninger – hverken økonomiske eller strukturelle vilkår.

Beskrivelserne af best practice kan primært anvendes til inspiration til handlinger på de lokale stationer. Pjecen indeholder også anbefalinger til, hvordan man på arbejdspladsen, som ledelse og som mandskab bedst muligt kan have en adfærd, der kan forebygge udsættelsen af farlige påvirkninger.

God læse- og arbejdslyst

Københavns Brandvæsen, Odense Brandvæsen, Aarhus Brandvæsen, Falck Danmark, Beredskabscenter Aalborg, Foreningen af Kommunale Beredskabschefer, Beredskabsstyrelsen, DOBL, FOA – Fag og Arbejde, Landsklubben For Deltidsansatte Brandfolk.

Brand og kræft – det ved vi

Internationale undersøgelser peger på, at de påvirkninger, brandfolk udsættes for i forbindelse med arbejdet, muligvis har en kræftfremkaldende virkning.

De risikofaktorer, der kan have en kræftfremkaldende virkning er:

- Røg og gasser fra brand
- Dieseludstødning
- Bygningsmaterialer
- Natarbejde – døgnrytmeforstyrrelser

Partiklerne, der kan have en kræftfremkaldende virkning, er skadelige lang tid efter en brand. Mange af partiklerne sidder på indsatsbeklædning og materiel. Påvirkningen sker derfor ikke alene gennem indånding, men også gennem huden og gennem manglende hygiejne efter påvirkning.

Der går typisk 20-50 år, fra man har været udsat for en kræftfremkaldende påvirkning, til kræften viser sig. Det lange tidsrum mellem påvirkning og kræftens konstatering gør det vanskeligt at koble påvirkninger i forbindelse med brandbekæmpelse til udviklingen af kræft. Mange gange opstår kræft heller ikke alene af blot én, men af mange forskellige påvirkninger.

I dag kendes årsagerne til mellem 30 og 50 % af alle kræftsygdomme. Det betyder omvendt, at årsagerne

til de resterende 50 % fortsat er ukendte. Det vurderes samtidig, at 4-5 % af alle kræfttilfælde skyldes påvirkninger i arbejdsmiljøet.

Undersøgelser peger også på, at der er en forøget risiko for især 3 kræftformer hos brandfolk, nemlig:

- Testikelkræft
- Prostatakræft
- Non-Hodgkins lymfom

Dog kan man ikke med sikkerhed dokumentere, om dette skyldes arbejdet med brandbekæmpelse eller andre ukendte påvirkninger i eller uden for arbejdsmiljøet. De traditionelle såkaldte livsstilsfaktorer, fx tobaksrygning og alkohol, er ikke dokumenterede eller mistænkte som årsag til de 3 kræftformer.

Læs også:

Find pjecerne 'Brandbekæmpelse og kræft' og 'Sammenhængen mellem brandbekæmpelse og kræft - det ved vi i dag' på www.foa.dk under publikationer.

God forebyggelsesadfærd – hvad er det?

God forebyggelsesadfærd handler dybest set om at gøre de ting før, under og efter en indsats, der kan minimere den eksponering, der er for påvirkning af farlige stoffer.

Det betyder, at der tænkes minimering af eksponering hele vejen rundt. Fra arbejdsplads, til ledelse og til mandskab. Det betyder, at have en adfærd hvor de handlinger ledelse og mandskab udfører, har fokus på beskyttelse. Forebyggelsesadfærden starter allerede under uddannelse og øvelser. Den starter på stationerne inden indsatsen er i gang, og den handler om hele kulturen omkring sikkerhed og sundhed.

I arbejdsmiljøloven står der, at arbejdsgiveren skal sørge for, at arbejdsforholdene sikkerheds- og sundhedsmæssigt er fuldt forsvarlige. Arbejdsgiveren skal også sørge for, at de ansatte får den fornødne oplæring og instruktion i at udføre arbejdet

på en farefri måde. På den anden side skal medarbejderen medvirke til, at det kan lade sig gøre, at arbejdet udføres sikkerheds- og sundhedsmæssigt forsvarligt.

Forebyggelsesadfærd handler altså om at ændre på de holdninger, handlinger og kulturer, der allerede er og sker i forhold til brandbekæmpelse. Fx handler det om ikke at sætte sig ind i sin bil med beskidt tøj og udstyr på og køre hjem til brandstationen eller familien. Det handler også om at se en indsats fra start til slut, og at start måske er meget tidligere end, når alarmen går, og slut er, når man som brandmand er tilbage på stationen ren og i rent tøj. Det handler om have muligheden for at ændre på den adfærd og de handlinger, der ligger i hele indsatsprocessen og de rammer, der er på stationerne og skadesteder for hygiejne, udstyr og beklædning. Beskrivelserne af best practice på de næste sider er opdelt i før, under og efter en indsats.

Best practice

Før indsats

- Procedurer og retningslinjer
- Kultur
- Materiel

Under indsats

- Beklædning
- Udstyr
- Adfærd

Efter indsats

- Rengøring
- Ekstra udstyr
- Handlinger

Før indsats

Best practice før en indsats handler i høj grad om, hvordan kultur, materiel og procedurer ser ud i den bedste verden. Hvis rammerne og mulighederne er til stede.

Procedurer og retningslinjer

Der er på stationen udarbejdet klare retningslinjer og procedurer for minimering af eksponering, således at der sikres en ensartethed i indsatserne, og så alle er klar over, hvordan de skal agere i hvilke situationer. Der er taget stilling til, om der er forskel på anvendelse af udstyr og adfærd under mindre og større brande. Alle nyanter sættes grundigt ind i procedurer og retningslinjer.

Kultur

Rammerne for at kunne udføre en indsats sikkerhedsmæssigt og sundhedsmæssigt forsvarligt skal være til stede allerede inden indsatsen begynder. Det betyder bl.a., at der på stationen helt generelt er talt om:

- Hvordan beskyttelsesværn skal bruges under hele indsatsen.
- At det er i orden, at huske hinanden på brugen af beskyttelsesværn – både under selve indsatsen og i efterslukningsarbejdet.

- At man er ansvarlig for egen sikkerhed.
- At indsats-/holdlederen fungerer som sikkerhedsansvarlig og rollemodel i forhold til indsatsen, og at dette også gælder i forhold til brug af udstyr og adfærd på skadestedet.
- At der ledelsesmæssigt signaleres, at dette er vigtigt, og at der er forventning til mandskabet om, at sikkerheden og hygiejneforholdene er i højsædet under indsatserne.

Materiel

Det materiel, der er nødvendigt, er til stede på stationerne, således at det er muligt at sikre forsvarlig rengøring af branddragter, køretøjer, beskyttelsesudstyr mv. Samtidig anskaffes beskyttelsesværn, som beskytter mod partikelindånding under hele indsatsen – både ved egentlig brandbekæmpelse og ved efterslukningsarbejdet.

Brandpersonel har adgang til mere end én branddragt. Der er anskaffet varmvandsopløselige vaskeposer til brugte branddragter. Der er taget stilling til hvilket materiel, der er nødvendigt for, at mandskabet kan rengøre sig på skadestedet efter en indsats, fx ekstra rensningskapacitet.

FØR

NÅR VI ER DERUDE
ER DET VIGTIGT AT
HUSKE HINANDEN PÅ
BESKYTTELSE

FÆLLES DRAGTER

DU MÅ IKKE
VÆRE INDENFOR
MED DEN BESKIDTE
DRAGT

Under indsats

Under en indsats handler best practice især om at bruge det rigtige udstyr, og hvordan indsatsledelsen og mandskabet i henhold til seneste gældende retningslinjer for indsatsledelse handler i situationen. Det er vigtigt, at der er helt klare retningslinjer og aftaler mellem de personer, der er på skadestedet, og at alle er klar over, hvad der er det rigtige at gøre i situationen.

Beklædning

Rene branddragter bruges under indsatsen. Inden mandskabet forlader skadestedet tages den beskidte branddragt af, og der skiftes til anden ren beklædning. Den beskidte branddragt lægges i en vaskepose, som er varmvandsopløselig.

Udstyr

Mandskab, som risikerer at blive udsat for røg eller arbejder i et røgfylt miljø anlægger fuld åndedrætsbeskyttelse før første kontakt med røg. Beskyttelsen bruges så længe, der er kontakt med røg, støv, gasser eller dampe, herunder også ved efterslukningsarbejdet. Den pågældende ledelse på skadestedet vurderer, hvornår der kan overgås til eventuel anden egnet beskyttelse.

På skadestedet placeres køretøjer, så det giver mindst mulig eksponering af de farlige stoffer. Vinduer og døre til indsatskøretøjer holdes lukket under indsatsen.

Adfærd

Der indsættes alene de brandfolk, der er nødvendige for opgavens løsning. Øvrigt brandpersonel holder den nødvendige afstand til skadestedet. Køretøjer og materiel opstilles så vidt muligt væk fra røgfanen. Indsatslederen har ansvaret for organiseringen og udførelsen af indsatsen, samt at mandskabet udsættes for så lidt eksponering fra røg og partikler som muligt. Indsatsledelsen erkender så tidligt som muligt reetableringsbehov, fx ekstra renskapacitet.

Alt mandskab er opmærksomt på hinanden og på røg- og partikelpåvirkninger. Ved forplejning på indsatsen sker der almindelig håndhygiejne, før forplejningen indtages. Hvis der holdes pauser under en indsats, hvor åndedrætsværn er taget af, holdes pausen uden for fareområdet og almindelig hygiejne overholdes.

UNDER

VINDUER OG DØRE
LUKKEDE HELE TIDEN.
DRAGT OG MASKE PÅ
HELE TIDEN!

NÅR EFTERSLUKNING
ER FÆRDIG KAN
DRAGTEN LÆGGES
I EN VASKEPOSE.
UDSTYR GØRES RENT.

HÅNDHYGIEJNE
FØR FORPLEJNING
UDENFOR
FAREZONEN

Efter indsats

Efter en indsats er der flere ting, der kan være med til at minimere eksponeringen. Det er derfor lige så vigtigt at være opmærksom på de handlinger og den adfærd, der kan skabe den mindste eksponering efter indsatsen. Best practice handler i den situation i høj grad om den bedste rengøring, muligheden for at anvende rent udstyr og de handlinger, personalet på stationen udfører.

Rengøring

Rengøring efter en indsats er afgørende for eksponeringen af kræftfremkaldende stoffer. På skadestedet skiftes til anden ren beklædning, og de beskidte branddragter lægges i varmvandsopløselige poser. Umiddelbart efter hjemkomsten rengøres de beskidte branddragter efter leverandørens anvisninger.

Al personligt udstyr rengøres, inden det sættes ind i bilen. Slinger og andet materiel rengøres efter anvis-

ningerne ved hjemkomsten på stationen. Opbevaring af materiel under hjemtransporten og på stationen sker adskilt fra rent materiel. Der bruges filtermasker og handsker ved afklædning af beskidt branddragt og rengøring af udstyr. Beskidt materiel placeres ikke i kabinen hos mandskabet og beskidt udstyr opbevares adskilt fra områder og lokaler, hvor mandskab færdes.

Ekstra udstyr

Ved hjemkomsten fremskaffes ren indsatspåkledning og rent udstyr til brug for ny indsats.

Handlinger

Ved håndtering af beskidt udstyr anvendes filtrerende masker samt handsker. Det sikres samtidig, at beskidte branddragter og lignende ikke kommer i berøring med rene branddragter og rent udstyr.

EFTER

BAD!

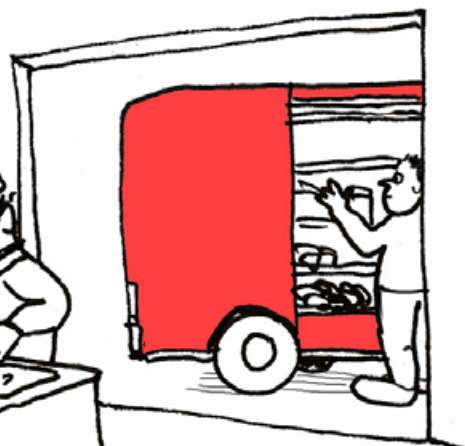

BUR MED
DRAGTER I
VASKEPOSER

MASKE OG
HANDSKER I DEPOTET

UDSTYR
RENSES,
TJEKES OG
PAKES

Anbefalinger til god forebyggelsesadfærd

Som arbejdsplads

Før indsats

- Anskaf det nødvendige materiel, herunder fx varmvandsopløselige vaskeposer, engangshandsker, renseservietter, papirhåndklæder og filtermasker med passende beskyttelsesniveau.
- Stil korrekte rengøringsfaciliteter til rådighed – både i forhold til mandskab og udstyr.
- Sørg for, at personalet taler med hinanden om mindst mulig eksponering af farlige partikler.
- Inddrag alle relevante medarbejdergrupper i arbejdet med minimering af påvirkninger.
- Sørg for, at arbejdsmiljøorganisationen arbejder med at inddrage risikoen for kræftudvikling i den særlige kemiske APV, som er klare, lokale retningslinjer og procedurer for jeres forebyggelse af kræft.

Under indsats

- Hav styr på logistikken, fx hvis der på skadestedet skal rekvireres ekstra rensningskapacitet.
- Vær sikker på, at I hele tiden har styr på, hvem der gør hvad, hvornår.
- Sørg for, at der er opbakning til indsatsledelsens beslutninger under indsatsen, fx udskiftning af mandskab mv.

Efter indsats

- Hvis branddragter rengøres af et eksternt firma, sørg for, at der er indgået aftale om korrekt rengøring.
- Stil bade- og omklædningsfaciliteter til rådighed for mandskabet.

Anbefalinger til god forebyggelsesadfærd

Som ledelse

Før indsats

- Prioritér anskaffelse af det nødvendige materiel i budgetterne.
- Sæt sikkerhed og beskyttelse på dagsordenen på ledelses- og personalemøder.
- Sørg for, at der i samarbejde med medarbejderne bliver udarbejdet helt klare retningslinjer og procedurer for minimering af påvirkninger ved brandbekæmpelse.
- Inddrag god forebyggelsesadfærd i uddannelse og øvelser.
- Gennemgå sammen med hold- og indsatslederne, at de lokale retningslinjer og instrukser tager højde for forebyggelsen af kræftisikoen.
- Hold som indsats- og holdleder øje med, at mandskabet anvender det korrekte udstyr og har den korrekte adfærd under hele indsatsen.
- Sørg for som indsats- og holdleder, at der anvendes fuld åndedrætsbeskyttelse inden første kontakt med røg, og det bruges under hele indsatsen – også under efterslukningsarbejdet.
- Sørg for som indsats- og holdleder, at det fornødne udstyr er til stede
- Sørg for, at køretøjer er placeret, så de bedst muligt er sikret mod røg og partikler fra skadestedet.
- Erkend så tidligt som muligt reetableringsbehov, fx ekstra renskapacitet.

Under indsats

- Vurder som indsats- og holdleder omfanget af risikoen.
- Sørg for som holdleder, at de indsatte køretøjer og materiel klargøres til ny indsats.

Anbefalinger til god forebyggelsesadfærd

Som mandskab

Før indsats

- Sæt dig ind i de rammer og retningslinjer, der er for indsatser.
- Tal med hinanden på stationerne om, hvordan I vil sikre jer selv og hinanden på indsatser.
- Sørg for, at alle nyansatte ved, hvordan I gør hos jer.
- Snak med ledelsen om, hvad der skal til af rammer og materiel for at kunne udføre indsatser sikkerhedsmæssigt og sundhedsmæssigt forsvarligt.
- Sørg for, at du har rent og korrekt udstyr klar inden en indsats.
- Sørg for, at du er mentalt og fysisk klar til at indgå i indsatser.

Under indsats

- Brug beskyttelsesværn under indsats – både egentlig indsats og efterslukning.
- Sæt dig aldrig ind i dit køretøj med beskidt udstyr på.
- Brug filtermasker og engangshandsker, når du lægger din beskidte branddragt i en varmvandsopløselig pose og rengør udstyr på skadestedet.

- Aftal, at det er o.k., at I siger til hinanden, hvis I glemmer udstyr eller procedurer.
- Skift til ren beklædning, inden du forlader indsatsen, hvis din branddragt er beskidt.
- Sørg for, at du overholder god personlig hygiejne, herunder vasker hænder og ansigt, inden du spiser på skadestedet.
- Rengør dig, hvis du holder pauser – også selvom der er tale om en kort pause.

Efter indsats

- Sørg for at aflevere dit beskidte udstyr til rengøring så hurtigt som muligt.
- Hav ikke din beskidte branddragt på, når du opholder dig i sove-, spise- eller opholdsrum.
- Brug altid handsker og filtermasker, når du på stationen er i kontakt med beskidt udstyr – både køretøj, værn og beklædning.
- Gå i bad, så snart det kan lade sig gøre efter en indsats.
- Rengør dit udstyr, inden I tager hjem på stationen.

Undgå kræft i arbejdet som brandmand

At undgå kræft som brandmand handler ikke kun om, at brandvæsenerne stiller det rigtige udstyr til rådighed, men også om, at mandskabet tager del i at sikre beskyttelsen.

Selvfølgelig skal det rigtige udstyr være til stede! Men både ledelse og mandskab skal bakke op om en kultur, hvor der er fokus på sikkerhed og minimering af påvirkninger ved brandbekæmpelse. På brandstationerne skal man tale med hinanden om, hvilke holdninger der er til forebyggelse og hvordan de handlinger, der sker før, under og efter en indsats har stor betydning. Dét er essensen af forebyggelsesadfærd.

I denne pjeces kan I læse om, hvordan I som arbejdsplads, ledelse og mandskab kan undgå, at det om 20 år er nødvendigt at få foretaget en undersøgelse af, hvorfor så mange brandmænd får kræft – nemlig ved at have styr på forebyggelsesadfærd.

Læs mere om sikkerhed og sundhed for beredskabspersonel i Branchearbejdsmiljørådet for Transport og Engros BAR-vejledninger. Find pjecerne på www.bartransportogengros.dk

